

Canllaw iaith Gwerddon

Mae iaith a mynegiant yn hollbwysig mewn unrhyw waith ysgrifenedig. Dyma ganllaw a fydd o gymorth wrth fynd ati i ysgrifennu.

1. Cyffredinol

Cofiwch, er mwyn medru rhoi sylw llawn i'ch mynegiant wrth ysgrifennu, mae angen i chi gynllunio yn union beth yr ydych am ei ysgrifennu. Mae angen penderfynu ar strwythur i'r erthygl, h.y. beth a ddywedir yn y rhan gyntaf, yr ail ran ac ati, a sut y dylid cloi'r erthygl. Yna, gallwch ystyried y pwyntiau canlynol:

Arddull

Wrth ysgrifennu, dylech ystyried eich brawddegau'n ofalus:

- sicrhewch eich bod yn dewis y gair cywir i gyfleu'r ystyr cywir
- sicrhewch fod y brawddegau'n ddealladwy i'r darllenydd
- ysgrifennwch mor syml ac uniongyrchol â phosibl – nid oes angen ysgrifennu'n gymhleth wrth ysgrifennu'n academiaidd. Os yw un gair yn ddigonol i gyfleu'r ystyr, peidiwch â defnyddio cyfres hir o eiriau.
- Wrth i chi ysgrifennu, darllenwch eich gwaith yn uchel er mwyn gweld a yw'r testun yn llifo.

Geirfa a jargon

Wrth ysgrifennu, ystyriwch eich geirfa'n ofalus. Gan eich bod yn gyfarwydd tu hwnt â'ch pwnc, mae'n hawdd syrthio i'r trap o gymryd gwybodaeth y darllenydd yn ganiataol. Dylech wneud y canlynol:

- Osgoi defnyddio jargon. Yn aml, mae termau/ymadroddion arbenigol yn tarddu o'r Saesneg, ond mae angen bod yn ofalus cyn eu cyfieithu'n llythrennol i'r Gymraeg. Peidiwch â chymryd yn ganiataol y bydd eu cyfieithu'n llythrennol i'r Gymraeg yn cyfleu'r ystyr i'r darllenydd. Hwyrach y byddant yn gwneud synnwyr i chi, ond ddim yn gwneud synnwyr i neb arall. Ystyriwch y geiriau'n ofalus.

Termau

- Osgoi defnyddio term sy'n rhy dechnegol os oes gair cyffredin ar gael, neu dylid egluro'r term cyn ei ddefnyddio. Dylid defnyddio termau safonol. Os ydych yn ansicr o'r termau yn eich maes, ewch i wefan [Porth Termau Cenedlaethol Cymru](#) neu cysylltwch â Dr Tegau Andrews, Swyddog Prosiectau Terminoleg (t.andrews@bangor.ac.uk).

Cysondeb

Gwnewch yn siŵr bod cofnodion y llyfryddiaeth a'r troednodiadau'n gyson â'i gilydd. Sicrhewch fod pob cofnod yn cynnwys yr holl fanylion angenrheidiol, e.e. gwasg gyhoeddi, man cyhoeddi, blwyddyn cyhoeddi, a'u bod wedi eu gosod yn y lle cywir.

Drwy beidio â gwneud hyn, bydd y broses o olygu testun yn cymryd mwy o amser, a fydd yn effeithio ar yr amserlen gyhoeddi.

Ar ôl gorffen ysgrifennu

- Rhowch y gwaith i'r naill ochr am gyfnod byr (o leiaf tri diwrnod). Ar ôl treulio amser yn ysgrifennu, byddwch yn adnabod eich gwaith o'r tu chwith allan, ac mae hynny'n golygu eich bod yn rhy agos at y gwaith. Wrth gymryd seibiant o'r gwaith, gallwch ddod nôl at y gwaith yn 'ffresh'.
- Ystyriwch yr eirfa; ai'r gair a ddefnyddiwyd gennych yw'r gair mwyaf addas, neu a oes gair gwell i gyfleu'r ystyr?
- Byddwch yn siŵr o weld camgymeriadau na welsoch o'r blaen, ac yn gweld nad yw rhai brawddegau'n cyfleu'r ystyr cywir! Dyma'r amser i fynd ati i addasu nes bod yr ystyr yn hollol glir i'r darlennydd. Cofiwch nad yw 'gwneud y tro' yn ddigon da.

Dyma rai pwyntiau ieithyddol y dylid eu dilyn wrth baratoi eich erthygl:

- Nid oes angen cynnwys 'fe' o flaen berfau (fe welir, fe ellir): **gwelir, gellir**
- Ni ddylid arfer 'yma' mewn testun academaidd, e.e. 'y llyfr yma', 'y ddeialog yma': **y llyfr hwn, y ddeialog hon**
- Er cysondeb, mae'n well defnyddio 'yn' yn hytrach nag 'ym' o flaen blynyddoedd, e.e. 'yn 1985' (yn un naw wyth pump). Gan nad oes modd defnyddio 'ym' o flaen blynyddoedd ar ôl troad y mileniwm, e.e. 'yn 2002' (yn nwy fil a dwy), mae'n well defnyddio 'yn' drwyddi draw.
- Ni ddylid ysgrifennu'n dafodieithol, e.e. 'mae e'n/mae o'n': **y mae'n/Mae'n**
Nid oes angen defnyddio rhagenwau safonol, e.e. Mae hi'n ffasiynol bellach: **Mae'n ffasiynol bellach**
- Dylid defnyddio'r ferf gryno, e.e.
 - 'Yn y gorffennol, rhoddwyd llawer o sylw i gestyll Cymru', *nid* 'Yn y gorffennol, mae llawer o sylw wedi cael ei roi i gestyll Cymru'
 - 'Dylanwadodd Beethoven ar ddatblygiad y symffoni', *sy'n well na* 'Mae Beethoven wedi dylanwadu ar ddatblygiad y symffoni'.

Nodi dyddiadau

- Dylid nodi dyddiadau yn y modd canlynol:
31 Rhagfyr 2018
2 Ionawr 2019

dyddiad/mis/blwyddyn (ni ddylid defnyddio trefnolion, h.y. 1^{af}, 11^{eg}, 31^{ain})

2. Cefnogaeth ar gyfer gloywi a gwirio iaith

Mae sefydliadau addysg uwch Cymru yn cynnig gwahanol fathau o gymorth i loywi a gwirio iaith (e.e. cyrsiau, sesiynau tiwtora, adnoddau). Anogir darpar awduron i fanteisio ar y gefnogaeth hon.

Yn ogystal, gall deiliaid Ysgoloriaeth Ymchwil a staff mewn adrannau sy'n derbyn grantiau pynciol dderbyn [cefnogaeth iaith](#) gan diwtoriaid iaith y Coleg Cymraeg Cenedlaethol.

Dylai darpar awduron gysylltu â'r [swyddog cangen](#) a/neu'r tiwtor perthnasol er mwyn cael gwybod am y ddarpariaeth gloywi a gwirio iaith sydd ar gael iddynt.

3. Adnoddau defnyddiol

Defnyddier [Cysgliad](#) i wirio iaith.

Rhestr o lyfrau defnyddiol:

- J. Elwyn Hughes (2011), *Canllawiau Iaith a Chymorth Sillafu* (Llandysul: Gomer).
- Rhiannon Ifans (2006), *Y Golygiadur: Llawlyfr i awduron a golygyddion* (Aberystwyth: Cymdeithas Lyfrau Ceredigion).
- Gwyn Thomas (2012), *Ymarfer Ysgrifennu Cymraeg* (Caerdydd: CBAC a Thal-y-bont: Y Lolfa).
- D. Geraint Lewis (2003), *Y Llyfr Berfau*, 4ydd argraffiad (Llandysul: Gomer).
- D. Geraint Lewis (2018), *Pa Arddodiad?*, argraffiad newydd (Llandysul: Gomer).
- D. Geraint Lewis (2014), *Y Treigludur: A Check-list of Welsh mutations* (Llandysul: Gomer).
- Peter Wynn Thomas (2012), *Gramadeg y Gymraeg* (Caerdydd: Gwasg Prifysgol Cymru).
- D. Elwyn Davies (1957), *Rhestr o Enwau Lleoedd* (Caerdydd: Gwasg Prifysgol Cymru).

Am gymorth gyda sillafu, gweler:

- [Gweiadur.com](#) (defnyddiol hefyd ar gyfer ymadroddion a rhedeg berfau)
- [Geiriadur.net](#)
- [Geiriadur Prifysgol Cymru](#)
- [Geiriadur yr Academi](#)
- [Canllaw arddull Llywodraeth Cymru](#)

Am wersi gloywi iaith ar-lein, gweler:

- [Tystysgrif Sgiliau Iaith: adnoddau cefnogol](#)
- [Cymarfer: Cwrs Gloywi Iaith Ar-lein](#)